

ORKUSTOFNUN

**Austurlandsvirkjun – Dimmugljúfur.
Byggingarefnisleit - viðbót**

**Skúli Víkingsson,
Þórólfur H. Hafstað**

Greinargerð SV-ÞHH-92-06

Austurlandsvirkjun - Dimmugljúfur BYGGINGAREFNISLEIT - viðbót

Hér verður gerð örstutt grein fyrir þeim atriðum sem bent hefur verið á að vantaði í greinargerð okkar frá 8. okt. síðastliðnum (Skúli Víkingsson og Þórólfur Hafstað 1992). Þar hafa menn helzt saknað umfjöllunar á efnisgerð hjalla við ármót Sauðár og Jöklu. Hér eru einnig vangaveltur um hvernig finna megi skil milli malar, sands og silts í setlagabunknum innan Dimmugljúfra án verulegs kostnaðar.

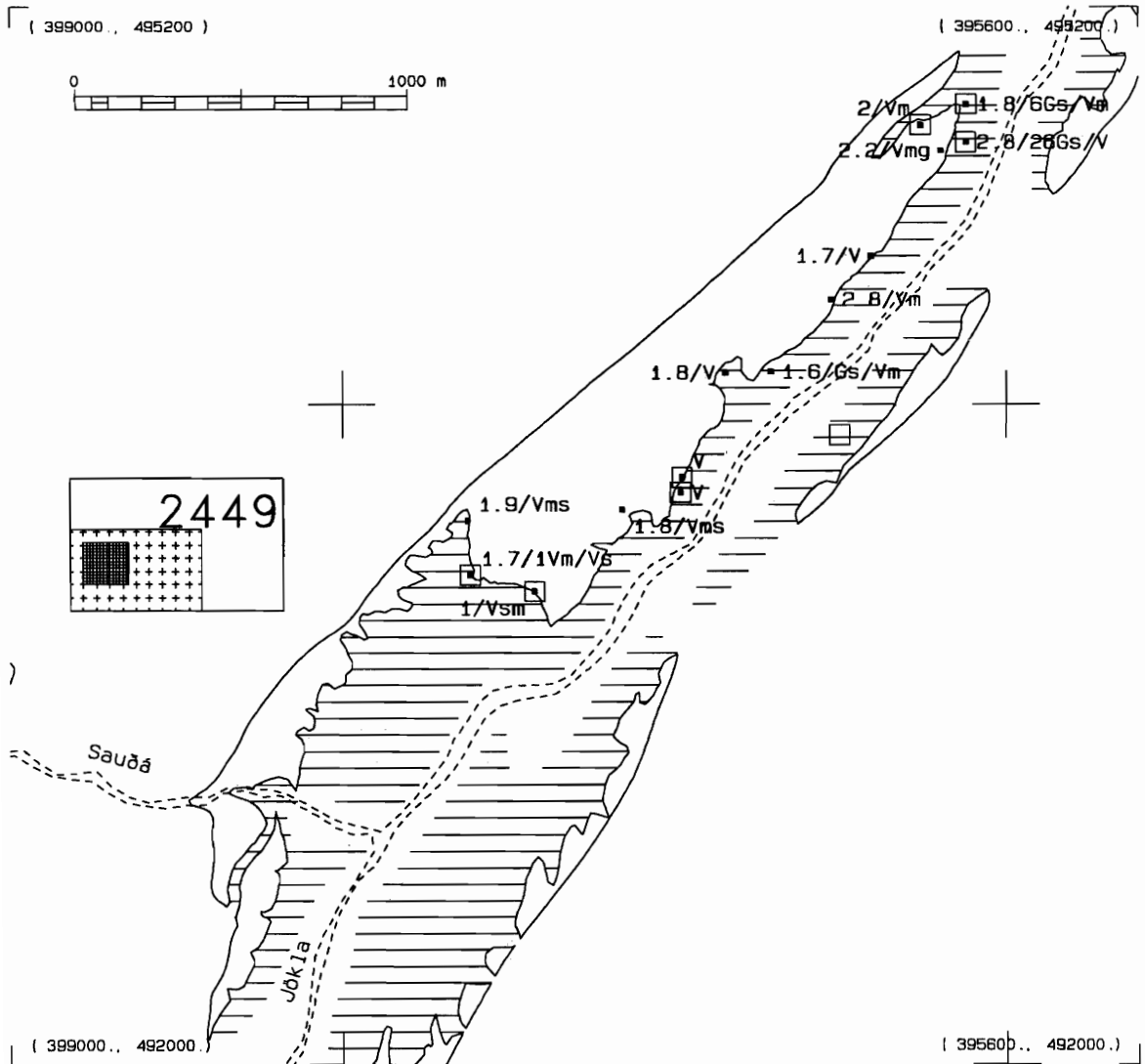
Mynd 1 í umræddri greinargerð er kort sem sýnir útbreiðslu malar á þeim hluta hjallanna sem er hvað samfelldastur. Á þessu svæði var jarðlagaskipanin athuguð með kerfisbundnum hætti, og virtust aðrir hlutar hjallanna vera svipaðir að þessu leyti. Sérstöðu hefur þó hjallinn við Sauðá og því er kortið endurbirt hér, lítið eitt teygt suður fyrir ármótin. Þar er lónset, silt og sandur, sýnt sem rastað svæði, líkt og á jarðgrunnskorti, sem fylgdi í vasa á títtnefndri greinargerð.

Malarþykktin við Sauðá virðist okkur vera engu meiri en annars staðar á svæðinu, en efnið hins vegar miklu grófara. Undir þessu grófa lagi er svo malarborinn sandur. Okkur virtist bunkinn allur vera um 20 til 30 metra þykkur þar sem bakkinn er hæstur, en þarna er hjallinn mjór og þynnist því snarlega til vesturs. Í heild virðist efnið í hjallanum þarna mun blandaðra, óhreinna, en annars staðar á svæðinu, enda beljaði Sauðá þarna út úr gljúfri sínu og hlóð undir sig eyri út í Kárahnjúkalónið. Neðsti hluti hjallanna er sem annars staðar á svæðinu úr silti.

Á rannsóknarsvæðinu kemur sandur nokkuð víða fyrir undir mól í hjöllunum. Við höfum ekki reynt að meta magn þessa efnis, enda skortir nokkuð á forsendur til þess að það sé

hægt. Það hefur þó komið fram að sandur er mikils ráðandi í námunda við Sauðá og út frá henni í fornum farvegum, sem liggja eins og álar, grafnir í hjöllunum utan við. Tvö sýni voru tekin af þessu efni þar; (92224 og 92220). Á þeim er allnokkur grófleikamunur, enda virðist efnið vera blandað mélu í mismiklum mæli.

Síðast liðið sumar var allt kapp lagt á að kanna mölina eftir því sem hægt var, enda tókst að fá viðunandi niðurstöðu um magn hennar og kornastærð. Ef á hinn bóginn er áhugi að nota sandinn undir mölinni í einhver, hugsanlega efnisfrek mannvirki, þá þarf að kanna þykkt hans og útbreiðslu nánar. Eins og fram hefur komið er sandlagið yfirleitt hulið mól að meira eða minna leyti. Þykktin er alla jafnan mælanleg í hjallabörmunum þar sem Jökla hefur skorið sig gegn um setbunkann. Þar sem hjallar eru hvað breiðastir og efnismestir, gæti sandurinn verið misþykkur og hugsanlega gloppóttur á köflum. Við teljum líklegt að með nokkrum cobraborholum, sem boraðar yrðu víðs vegar um hjallana fáist með töluverðri vissu frekari upplýsingar um þykktina, því að skilin milli sands og mélu koma væntanlega nokkuð skýrt fram. Ef áhugi er á að kanna á mölina efst í hjöllunum nánar með greftri, nægir lítil grafa til þess arna, en malarásarnir, sem eru í námunda við Sauðá þar sem vegslóðinn liggur að henni, gætu reynzt lítilli gröfu ofviða. Sýnataka úr sandinum ætti að vera möguleg með til þess gerðum tókubúnaði á cobrabornum, sérstaklega ef hægt er að bora niður úr gryfjubotnum. Þannig gæti farið vel á samstarfi gröfu og bors við ýtarlega könnun á magni og gerð efstu jarðlaganna í hjöllunum innan Dimmugljúfra, jafnframt því sem enn frekar

Athuganir á þykkt malar á stærsta hjallanum innan við Dimmugljúfur. Kortið nær yfir örlítið stærra svæði en sýnt er á síðu 2 í greinargerðinni SV/PHH-92/05 frá því í október 1992. Dökki ferhyrningurinn t. v. sýnir staðsetningu þessarar myndar á kortblaði 2449, en skyggða svæðið umhverfis hann sýnir þekju jarðgrunnskortsins, sem fylgdi fyrrnefndri greinargerð. ■ Athugunarstaðir, □ Sýnatökustaðir. Sýnanúmer eru sýnd á jarðgrunnskorti. Talan framan við skástrikið táknar þykkt malar. Aftan við skástrik er sýnt hvað er undir mölinni. **G** = jökulárset; **V** = lónset; **s** = sandur; **m** = silt. Þannig táknar **1,8/6Gs/Vm** 1,8 m af mól ofan á 6 m af jökulár-sandi, sem aftur hvílir á lönsilti.

yrði skriðið utan í bökkunum. Síðast liðið sumar voru sýni tekin með aðstoð malar-skóflu og borin á bakinu upp í brekkuna vestan við hjallann. Sýnataka gefur sem slík sæmilega mynd af efnisgerð lönnfyllunnar, en ekki hefði sakað að komast betur niður úr

veðrunarlaginu. Sú sýnataka, sem hér er imprað á, ætti að skýra þessa mynd verulega og þyrfti ekki að taka nema um tvo vinnudaga (netto) fyrir fjóra menn, gröfu og cobrabor.